

Teater; Rubys minnen av Bessie Smith, Regi, teknik, bearbetning: Jan Öqvist

nov062012

Skrivet av Anna Nyman

[Scenkonst](#) - [Kritik om scenkonst](#)

Pettersson blir länken till ett viktigt arv

Rubys minnen av Bessie Smith

Av Marga Pettersson

Med inspiration från Ruby Walker och

Chris Albertson, *Bessie – Empress of the Blues*

Regi, teknik, bearbetning: Jan Öqvist

Medverkande: Marga Pettersson

Radioröst: Anita Ekström

Pianoinspelning: Göran Martling

Ljud: Ola Sandborgh

Teater Magnolia

Gästspel på Pipersgatan 4, Stockholm

Den har framförts länge redan, monologen ”Rubys minnen av Bessie Smith” som skrivits och spelas av Marga Pettersson. Den genomförda spelplanen sträcker sig ända tillbaka till 2010. Ändå har den gått mig förbi, tills nu, och det finns någonting som lockar med en uppsättning som förmått överleva så länge i teatersverige.

Marga Pettersson som Bessie Smiths släkting Ruby Walker.
Foto: Maud Nyberg

Men så är det naturligtvis det ämne som uppsättningen behandlar som främst av allt lockar: Bessie Smith, denna stora svarta bluesångerska som trots segregationen under 1900-talets början var signad på Columbia och som med sin röst förfört var och en som haft minsta tillstymmelse till musiköra – då som nu.

Monologen behandlar de minnen som den åldrade släktingen Ruby Walker har av Bessie, grundat på ett turnéliv tillsammans med sångerskan. Tiden hinner på att rinna ut. Ruby är gammal – vi befinner oss i ett 70-talets Amerika – och nu sätter hon sig för att berätta det hon minns. På så sätt förs vi med på en resa som återger Rubys minnen av turnéerna, ett liv under segregation, miljöer kantade av alkohol, giftermål, bisexualitet, slagsmål och tvister i Bessies liv. Men vi tas också med på en resa som vittnar om mod, vilja, jävlar anamma och outtröttlighet. Det tycks som om Bessies liv och det liv man tvangs leva i det fall man gav sig ut ”on the road” med Bessie var en ständig mental och fysisk resa...

Till sista resan och den dag då Bessie förolyckas i en bilolycka 41 år gammal. För detta är en berättelse som vi vet kommer att sluta som den gör. Det som dock lägger ytterligare en dimension till berättelsen är att det inte är Bessie Smith själv som får återberätta sitt liv, utan Ruby, sett med hennes yttre ögon, färgade av personliga perspektiv, drömmar om en egen karriär och, om denna inte kan uppnås, drömmen om att i alla fall en dag bli känd som den sista släkting till Bessie Smith som gått ur tiden.

Det ligger nära till hands att låta den omtalade tala. Att så inte är fallet denna gång är en lyckoträff. Ruby Walkers utökade perspektiv gör det möjligt att återberätta Bessies liv med tiden som perspektiv samt att på en och samma gång genom henne komma så nära Bessie som det kanske finns möjlighet till samtidigt

som ett slags realistiskt skimmer sprider sig över Bessie. Så läggs alltså till detta också Rubys eget perspektiv, drömmar och karaktär.

Det är här som något mycket intressant sker. Gränserna mellan Ruby och Bessie suddas i stunder ut, Ruby tycks anta Bessies skepnad: det är ett utsuddande av gränser där Ruby och publiken möts genom Rubys omedvetenhet och publikens osäkerhet kring vad som är i färd med att ske i den identifikatoriska processen. ”Je est un autre” som Rimbaud skulle ha sagt och genast är det som om också vi i publiken delvis hade kunnat vara denna Ruby eller denna Bessie, bortom hudfärg.

Lars Ring kommenterade i sin recension redan 2010 den vagt svarta sminkning som vi i inledningen till monologen bevittnar av den i verkligheten redan svarta Ruby, att ”Marga Pettersson sminkar sig antytt svart just för att påängtera att hudfärg är sekundärt, en tillfällighet.”

Och som en noga vald tillfällighet är det just i Pipersgatans svartmålade teaterlokal som andas källare och underground, undanstoppad sanning som inte får komma ut, som Pettersson väljer att spela sin monolog. Lokalen tycks addera vidd och bredd åt tolkningen: man vill gärna se det som en symbol för den hudfärg som USA inte ville kännas vid.

Underbart är hur detta rum samtidigt smälter ihop med det dokumentära perspektivet och de svartvita foton som på ett modest sätt visas i fonden och på väggen under monologens gång.

Det går dock inte att undvika att lägga stolens placering till denna tolkning som cirkulerar kring historia och hudfärg i ett USA. Med i princip endast en stol som rekvisita, som referenspunkt för skådespelaren, lyckas Pettersson bibehålla intensiteten i en relativt lång monolog som till mångt och mycket vågar låta karaktären förbli sittande. Det fanns en tid då det scenografiska bordet plötsligt placerades i rummets mitt, vilket skapade skandal. Jag kan inte avhålla mig från att tolka stolens placering i denna uppsättning som en symbol för vilken skandal det var att sätta en svart kvinna i rummets mitt, att låta henne ta plats och berätta sin historia.

Pettersson håller sig nära verkligheten då hon utgår från Rubys perspektiv. Till grund för manuset ligger en fascinerande historia om hur Pettersson reste till USA, lyckades höra korta snuttar av dokumentärt inspelat material med Ruby, hur Pettersson vidare sökte upp intervjuaren och till slut fick möjlighet att lyssna på hela det inspelade materialet. Också Bessiebiografen *Bessie – Empress of the Blues* av Chris Albertson ligger som inspiratorisk grund för uppsättningen.

Det är också hedervärt vilken öppen och respektfull relation Pettersson har till sin publik och hur gärna hon delar med sig av tankar samt om bakgrundsinformation till det verk hon skapat. På så sätt gör hon en historisk-kulturell gärning: Pettersson blir länken till ett viktigt arv, ett historiskt arv som vi måste förhålla oss till, men också ett kulturellt arv som vi vill förhålla oss till och föra vidare till eftervärlden. Tack Pettersson!

Anna Nyman

Inline [article](#) positioning by [Inline Module](#).

[Nästa >](#)